

Feodor Dostoievski

CRIMĂ ȘI PEDEAPSĂ

Editor Dexon Office, București

© by Dexon Office, 2013

Toate drepturile pentru această versiune aparțin Dexon Office

Informații, comenzi ramburs, comenzi
pentru editare și tipărire de cărți și broșuri
Email dexonoffice@gmail.com
www.aldopress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DOSTOEVSKI, FEODOR MIHAILOVICH

Crimă și pedeapsă / Feodor Dostoievski ; trad.:
Stănescu Oana Andreea. - București : Aldo Press, 2010
ISBN 978-973-701-055-1
I. Stănescu, Oana Andreea (trad.)
821.161.1-31=135.1

ISBN: 978-973-701-315-6 – ED. EL. EPUB

ISBN: 978-973-701-316-3 – ED. EL. PDF

Feodor Dostoievski

CRIMĂ

ȘI

PEDEAPSĂ

PARTEA I

1.

Într-o după-masă neobișnuit de caldă, la începutul lunii iulie, un tânăr ieșii din cămăruța în care stătea cu chirie pe strada S. și se îndreptă încet și oarecum nehotărât spre podul K.

Reușise să se strecoare pe scară fără să o întâlnească pe proprietară.

Mansarda în care locuia se afla într-o clădire înaltă, de patru etaje, și semăna mai degrabă cu un dulap decât cu o cameră. Gazda care-i închiriasse cămăruța, cu masa și curățenia, locuia cu un etaj mai jos și de fiecare dată când se pregătea să plece plece era obligat să treacă prin dreptul ușii de la bucătărie ce era întotdeauna deschisă. Fapt care-i crea de fiecare dată tânărul o senzație bolnăvicioasă de teamă, de care îi era rușine și care-l făcea să se încrunte. Era dator vândut gazdei și îi era frică să se întâlnească cu ea.

Nu că ar fi fost laș sau timid, dimpotrivă; dar de ceva vreme se afla într-o stare de iritare continuă, vecină cu ipohondria. Se închisese atât de mult în el și se izolase de toată lumea încât îi era frică nu numai să dea ochii cu gazda dar și cu oricine altcineva. Sărăcia îl doborâse, deși în ultima vreme nici asta nu-l mai atingea. Nu-și mai vedea de treburile sale zilnice, își pierduse orice interes. Nimic din ceea ce putea să facă gazda nu-l mai speria. Dar să fie oprit pe scară, să fie forțat să-i asculte bârfa trivială și irelevantă, să-i audă cererile insistente de a achita chiria, amenințările, văicărelile, iar el să se scuze, să se sustragă, să mintă – nu! mai bine să se strecoare ca o pisică pe

PARTEA I

1.

Într-o după-masă neobișnuit de caldă, la începutul lunii iulie, un tânăr ieșii din cămăruța în care stătea cu chirie pe strada S. și se îndreptă încet și oarecum nehotărât spre podul K.

Reușise să se strecoare pe scară fără să o întâlnească pe proprietară.

Mansarda în care locuia se afla într-o clădire înaltă, de patru etaje, și semăna mai degrabă cu un dulap decât cu o cameră. Gazda care-i închiriasse cămăruța, cu masa și curățenia, locuia cu un etaj mai jos și de fiecare dată când se pregătea să plecă plece era obligat să treacă prin dreptul ușii de la bucătărie ce era întotdeauna deschisă. Fapt care-i crea de fiecare dată tânărul o senzație bolnăvicioasă de teamă, de care îi era rușine și care-l făcea să se încrunte. Era dator vândut gazdei și îi era frică să se întâlnească cu ea.

Nu că ar fi fost laș sau timid, dimpotrivă; dar de ceva vreme se afla într-o stare de iritare continuă, vecină cu ipohondria. Se închisese atât de mult în el și se izolase de toată lumea încât îi era frică nu numai să dea ochii cu gazda dar și cu oricine altcineva. Sărăcia îl doborâse, deși în ultima vreme nici asta nu-l mai atingea. Nu-și mai vedea de treburile sale zilnice, își pierduse orice interes. Nimic din ceea ce putea să facă gazda nu-l mai speria. Dar să fie oprit pe scară, să fie forțat să-i asculte bârfa trivială și irelevantă, să-i audă cererile insistente de a achita chiria, amenințările, văicărelile, iar el să se scuze, să se sustragă, să mintă – nu! mai bine să se strecoare ca o pisică pe

scară și să treacă neobservat.

Cu toate acestea, de-abia azi, după ce ieșise din casă, își realizează propriile temeri.

„Eu vreau să pun la cale un lucru ca ăsta și mi-e frică de astfel de nimicuri, se gândi el zâmbind ciudat. Hm... da, lumea se află în mâinile omului iar el o lasă să-i scape din cauza lașității... asta este o axiomă. Ar fi interesant de aflat de ce se tem mai mult oamenii. Cel mai mult le e frică să facă un pas nou, să rostească un cuvânt nou... Vorbesc prea mult. Din cauză că vorbesc prea mult nu fac nimic. Sau poate vorbesc prea mult pentru că nu fac nimic. A ajuns să nu mai îmi tacă gura, lenevind cu zilele în colțul meu gândindu-mă la ... cai verzi pe pereți. De ce mă duc acum acolo? Sunt oare capabil de așa ceva? Să fie asta ceva serios? Nu, nu este deloc serios. Este o simplă fan-tezie spre propriul meu amuzament, o joacă. Da, s-ar putea să fie numai o joacă.”

Afară era o căldură îngrozitoare: zăpușala, aglomerația de pe trotoar, varul, schelele, cărămizile și praful de peste tot din jurul lui și acea putoare specifică, bine cunoscută oricărei persoană care nu-și permite să iasă din oraș vara – toate acestea acționau în mod neplăcut asupra nervilor zdruncinați ai tânărului. Mirosul nesuferit al crâșmelor, foarte numeroase în parte aceea a orașului și bețivanii pe care-i întâlnea la tot pasul, cu toate că era în timpul săptămânii, completau coloritul trist și respingător al peisajului. O clipă, trăsăturile fine ale tânărului oglindiră un sentiment de adânc dezgust. Raskolnikov era un băiat atrăgător – înalt, subțire, bine făcut, cu ochii negrii, foarte frumoși și părul castaniu. Căzu curând într-o adâncă visare sau mai bine spus într-o stare lipsită de gânduri; mergea înainte fără să vadă nimic din jurul său dar de fapt nici nu dorea să vadă ceva. Din când în când bolborosea câte ceva din obișnuința de a vorbi cu el însuși. În aceste momente devenea conștient că ideile sale erau uneori încurcate și că era grozav de slăbit; de două zile de-abia mai mâncase ceva.

Era atât de prost îmbrăcat încât oricine altcineva obișnuit cu haine mizere s-ar fi rușinat să fie văzut în așa hal pe stradă.

Totuși în acea parte a orașului astfel de straie ar fi mirat greu pe cineva. Având în vedere vecinătatea pieții Sennaia, numeroasele localuri dubioase, numărul mare de muncitori și mici meseriași îngrămădiți pe străzile și aleile din inima Petersburgului, scoteau uneori la iveală figuri atât de stanii, încât nimic nu te mai putea mira. Dar în sufletul tânărului se adunase atâta amărăciune și ură încât nu se rușina câtuși de puțin de zdrențele sale. Altceva ar fi fost dacă s-ar fi întâlnit cu prietenii sau colegii de altădată, pe care oricum nu-i plăcea. Și totuși, când un bețiv, din cine știe ce motiv, dintr-o căruță ia strigat: Hei, tu pălărier neamț!, răcnind din toți plămânii și arătându-l cu degetul – tânărul se opri deodată și duse instinctiv mâna la pălărie. Era o pălărie înaltă, rotundă, cumpărată de la Țimerman, dar uzată, decolorată, numai găuri și pete, fără boruri și strâmbată urât într-o parte. În acel moment îl cuprinsese un sentiment nu de rușine, ci aproape de spaimă.

„Eram sigur! mormăi zăpăcit. Eram sigur! Mai rău de atât nici nu se poate!”

O prostie ca asta, cel mai insignifiant lucru poate strica tot planul! Da, pălăria iese prea mult în evidență... Arată ciudat și asta o face vizibilă... La zdrențele mele s-ar potrivi o șapcă, orice fel de vechitură, dar nu acest lucru ridicol. Nimeni nu poartă o astfel de pălărie, este vizibilă de la mile depărtare și cine o vede o ține minte... Ce contează este că oamenii ar ține-o minte, și asta le-ar da de gândit. Într-o asemenea situație trebuie să fi cât mai șters, să treci cât mai neobservat. Detaliile sunt foarte importante! Detaliile te dau întotdeauna de gol!”

Nu avea mult de mers; știa până și câți pași avea de făcut de la ușa casei până acolo: exact șapte sute treizeci. Într-o zi număruse pașii gândindu-se la acest lucru. Atunci el însuși nu credea că poate înfăptui acest vis, ci doar se mulțumea să-l imagineze în toată îndrăzneala lui mostroasă dar atrăgătoare. Dar o lună mai târziu a început să privească lucrurile dintr-un alt punct de vedere, și în ciuda monologurilor sarcastice referitoare la ezitarea și neputința lui, se obișnuise să privească visul monstruos ca pe ceva realizabil, deși încă nu credea că este capabil

să facă așa ceva. De fapt se ducea să facă o repetiție pentru proiectul său, și emoția creștea în el la fiecare pas.

Tremurând nervos și cu inima bătând tare, se îndreptă spre o casă mare, ce dădea cu o parte spre canal iar cu cealaltă spre stradă. Era o casă alcătuită din mici apartamente locuite de tot felul de meseriași – croitori, tâmplari, bucătari, câțiva nemți, domnișoare fără ocupație precisă, mici funcționari, etc. Era un continuu dute-vino pe sub acele bolți și în cele două curți interioare ale imobilului. Casa avea trei sau patru portari. Tânărul fu încântat să nu întâlnească pe niciunul și reuși să se strecoare neobservat pe ușa din dreapta. Era scara de serviciu, îngustă și întunecoasă, dar deja familiarizat cu ea, cunoștea drumul și îi plăcea atmosfera – în bezna de pe scări chiar și cele mai iscoditoare priviri nu erau de temut.

„Dacă mi-e frică acum, ce are să se întâmple în momentul în care voi veni într-adevăr să fac ceea ce vreau să fac?” se întrebă pe măsură ce se apropia de etajul petru. Acolo drumul îi fu întrerupt de niște hamali ocupați cu mutarea mobilei dintr-un apartament. Știa că apartamentul era ocupat de un funcționar german și de familia sa. Deci neamțul se muta și prin urmare etajul patru avea să fi liber cu excepția apartamentului bătrânei. „Este bine de știut.” și sună la ușă. Soneria scoase un zgomot atât de slab de parcă era făcută din tinichea și nu din aramă. Apartamentele din casele de acest fel au întotdeauna astfel de sonerii. Tânărul uitase sunetul, și acum clinchetul acesta ciudat îi aminti de ceva, îl făcu să-și imagineze... Tresării, nervii îi erau foarte încordați. Peste puțin timp, ușa se întredeschise; bătrâna cercetă cu evidentă neîncredere pe vizitatorul ei, și numai ochii îi străluciră în întuneric. Văzând mai multă lume pe scară, femeia prinse curaj și deschise ușa. Tânărul pășii în antreul întunecos ce făcea legătura cu o bucătărie mică. Tăcută, bătrâna se postă în fața lui și-l privea bănuitoare. Era o femeie de șaiszeci de ani, mărunțică, uscată, cu un nas ascuțit și niște ochi ageri, plini de răutate. Avea capul gol și părul de o culoare spălăcită, cu fire argintii, bine uns cu ulei. În jurul gâtului lung și subțire ca un picior de găină înfășurase o cârpă de flanelă și în

Crimă și pedeapsă

cluda căldurii, pe umeri îi atârna o scurteică de blană, îngălbenită de vreme. Bătrâna tușea și horcăia într-una. Probabil că tânărul îi aruncase o privire ciudată căci aceeași neîncredere de mai devreme i se citi din nou în ochi.

— Sunt Raskolnikov, student, Am venit aici acum o lună, se grăbi el să mormăie înclinându-se ușor pentru că trebuia să fie cât mai politicoasă cu puțință.

— Știu, domnișorule, îmi amintesc foarte bine că ai mai venit pe aici, zise bătrâna răspicat fără să-și dezlipească privirea bănuitoare.

— Da... Și am venit din nou pentru aceeași treabă, continuă Raskolnikov, surprins și tulburat de neîncrederea bătrânei.

„Poate așa e felul ei dar nu mi-am dat seama prima oară, se gândi el cu un sentiment neplăcut.”

Bătrâna tăcea, ezitând parcă; apoi se dădu la o parte și arătând spre ușa de

la cameră îi făcu loc să intre.

— Intră, domnișorule.

Camera micuță în care pătrunse avea tapet galben, perdelețe de muselină, mușcate la fereastră, și, în clipa aceea, era scaldată de lumina puternică a asfințitului. „Și soarele va lumina așa atunci!” îi trecu prin minte lui Raskolnikov în timp ce-și rotea grăbit privirea prin încăperea, ca să studieze și să memoreze, pe cât era cu puțință, poziția lucrurilor. Dar camera nu avea nimic special. Mobila de lemn galben, foarte veche, era alcătuită dintr-un divan cu spătar uriaș, bombat, o masă ovală în fața divanului, o toaletă cu oglindă între cele două ferestre, câteva scaune înșirate de-a lungul pereților și două – trei poze ieftine, în rame galbene, reprezentând niște tinere nemțoaice cu porumbei în brațe – asta era tot. În colț, în fața unei icoane mici ardea o candelă. Totul era foarte curat; podeaua și mobila erau foarte bine lustruite.

„Munca Lizavetei”, se gândi tânărul. În toată locuința nu era pic de praf.

„Numai la văduvele bătrâne și răutăcioase întâlnești asemenea curățenie.”, continuă Raskolnikov și se uită cu coada

ochiului, din curiozitate, la perdeluța din bumbac care ascundea ușa celei de-a doua cameră, în care nu intrase niciodată și unde se afla patul bătrânei și scrinul. Apartamentul nu avea decât două camere.

— Ce dorești? întrebă bătrâna cu asprime, întrând în cameră și așezându-se în fața lui ca mai înainte, ca să-l poată privi drept în ochi.

— Am adus ceva pentru amanet! Și scoase din buzunar un ceas vechi, plat, de argint, având gravat pe spate globul pământesc; lanțul era de oțel.

— Dar timpul celuilalt a expirat. Sunt două zile de când a trecut luna.

— Am să vă plătesc dobânda pe încă o lună; mai așteptați puțin.

— Dar asta-i pentru mine să decid domnișorule dacă vreau să aștept sau să vând imediat amanetul.

— Cât îmi dați pentru ceas, Aliona Ivanovna?

— Vii numai cu nimicuri, domnișorule, de-abia valorează ceva. Ți-am dat două ruble ultima oară pentru un inel pe care-l poți cumpăra nou cu o rublă jumate de la bijutier.

— Dă-mi patru ruble pe el, am să-l răscumpăr; a aparținut tatălui meu.

Trebuie să primesc niște bani în curând.

— Dacă îți convine o rublă jumate și dobânda în avans.

— O rublă și jumătate! exclamă tânărul.

— Cum dorești... și bătrâna îi întinse ceasul. Tânărul îl luă și de furie era gata să plece; dar se răzgândi imediat, aducându-și aminte că nu avea unde să se ducă și că nu venise numai pentru bani.

— Dă-mi! zise el grosolan.

Bătrâna vârî mâna în buzunar să scoată cheile și trecu în camera de dincolo, după perdele. Rămas singur în mijlocul încăperii, tânărul trase cu urechea în timp ce se gândea. O putea auzi deschizând scrinul.

„Trebuie să fie sertarul de sus, reflectă el. Așadar poartă cheile în buzunarul din dreaptă. Toate la un loc pe un inel de oțel... Și are o cheie de trei ori mai mare decât celelalte, dințată;

aia nu poate să fie cheie de dulapul cu sertare... trebuie să mai existe o cutie sau lădiță... asta trebuie. Lăzile au în general astfel de chei... dar cât de mizerabil este totul.”

Bătrâna se întoarse.

— Uite, domnule, dacă socotim dobânda zece copeici de rublă pe lună asta înseamnă că trebuie să primesc în avans cincisprezece copeici pentru o rublă și jumătate. Dar pentru cele două ruble împrumutate rândul trecut, socotind la fel, ai să-mi dai douăzeci de copeici în avans. Asta face treizece și cinci de copeici în total. Deci trebuie să-ți dau o rublă și cincisprezece copeici pentru ceas. Na, ține-le!

— Cum! Numai o rublă și cincisprezece copeici?

— Exact.

Tânărul nu mai zise nimic și luă banii. Se uită fix la femeie dar nu se grăbea să plece, ca și cum mai avea ceva de spus sau de făcut, nici el nu știa.

— S-ar putea să vă mai aduc ceva într-o zi sau două, Aliona Ivanovna – un lucru valoros – de argint – o tabacheră, imediat ce o iau de la un prieten... se încurcă el.

— Vom vorbi despre asta la vremea respectivă, domnule!

— La revedere... Sunteți întotdeauna singură acasă; sora dumneavoastră nu stă aici? o întrebă el pe cât se putea de liniștit, ieșind în antreu.

— Ce treabă ai cu ea, domnule?

— A... Nemic deosebit.. Pur și simplu am întrebat. Sunteți mult prea irascibilă... O zi bună, Aliona Ivanovna.

Raskolnikov ieși foarte tulburat. Și această tulburare devenea din ce în ce mai intensă. Pe scară se opri de câteva ori, ca și cum l-ar fi trăznit un gând. Ajuns în stradă, exclamă: „O, Doamne! Ce dezgustător! Se poate ca eu ... Nu, este o nebunie, o absurditate! adăugă el cu hotărâre. Cum se poate să-mi treacă o asemenea atrocitate prin cap? De ce gânduri monstruoase este capabil capul meu! Da, monstruoase peste măsură, dezgustător, groaznic, groznic!... Și de o lună mă tot...”

Dar nu erau cuvinte care-i puteau exprima agitația. Senzația de intensă repulsie care începuse să-l apese și să-l

tulbure încă de la venire, era atât de intensă acum, încât nu mai știa ce să facă ca să scape de acest chin. Mergea pe stradă ca un om beat, fără să fie atent la trecători, lovindu-se de ei, și nu se dezmeticii decât pe următoarea stradă. Uitându-se în jur, observă o cârciumă a cărei scară începea din stradă. În clipa aceea, doi bețivi ieșiră pe ușă și, înjurându-se și sprijinindu-se unul de celălalt, începură să urce scara. Fără să se mai gândească, Raskolnikov coborî imediat. Până atunci nu mai intrase niciodată într-o cârciumă, dar acum i se învârtea capul și-l chinuia o sete arzătoare. Avea poftă de o bere rece, ce contribui la o subită poftă de mâncare. Se așeză la o masă unsuroasă într-un colț întunecat și mudar; comandă niște bere și cu poftă dădu peste cap primul pahar. Numai decît își simții inima mai ușoară și mintea mai limpede.

„Prosti! zise cu încredere. Nu am motive să mă îngrijerez. Este doar o nevoie fizică. Cu un pahar de bere, o bucată de pezmet – și imediat creierul începe să funcționeze, mintea se luminează și voința devine de fier! Ptiu, cât de neînsemnate sunt toate astea!” Dar în ciuda acestei gândiri pline de dispreț, i se luă dintr-o dată o piatră de la inimă și privea altfel oamenii din cârciumă. Dar chiar și în acel moment avea vaga impresie că pornirea aceasta de a vedea lucrurile în bine nu era normală.

În cârciumă rămăsese puțină lume. În afară de cei doi bețivi cu care se întâlnise pe scară, un grup alcătuit din vreo cinci bărbați și o femeie cu o armonică plecară aproape imediat. După ei se făcu liniște, căci localul aproape se golise. Nu se mai afla decât un individ cam băut, târgoveț după înfățișare, cu o sticlă de bere în față și tovarășul său, un om foarte gras, uriaș, cu o barbă căruntă, îmbrăcat într-un cojoc lung. Era foarte beat și ațipise pe bancă; din când în când, ca prin somn, își pocnea degetele cu brațele desfăcute și își sălta partea de sus a trupului fără să se ridice de pe laviță, și îngâna un cântecel, încercând să-și aducă aminte versuri ca acestea:

Of, un an, băut pe multe,
Soața mi-am iubit...
Of, un an...

Sau trezindu-se deodată îngăimă:

M-am tot dus pe o străduță

Și-am găsit fosta-mi drăguță...

Dar nimeni nu-i împărtășa bucuria, tovarășul său îl asculta foarte plictisit și tăcut. Mai era un individ în cârciumă ce arata ca un funcționar ieșit la pensie. Stătea mai la o parte, sorbind rar din sticla lui și uitându-se la cei din jur. Și el părea destul de agitat.

2

Raskolnikov nu era obișnuit cu lumea și, cum am mai zis, evita orice fel de contact social, mai ales în ultima vreme. Dar deodată simțea nevoia să fie cu alți oameni. Ceva nou se petrecea în sufletul lui și odată cu acest sentiment simțea nevoia de companie. Era atât de obosit după o lună întreagă de încordare și iritare nervoasă că își dorea atât de mult să răsuflă, măcar pentru o clipă, într-o altă lume, oricare ar fi fost aceea, astfel că în ciuda locului jalnic, era fericit să-și petreacă acum timpul în cârciumă.

Cârciumarul nu era în salon dar cobora mereu în local așa că i se vedeau mai întâi cizmele elegante, unse cu dohot, cu căptușală roșie în sus. Purta o haină de catifea încrețită în talie și o vestă de atlas negru, foarte soioasă; cravată nu purta iar obrazul lui părea dat cu ulei, ca un lacăt de fier. La teighea stătea un băiețandru la vreo paisprezece ani; altul, mai tinerel, servea la mese. Pe teighea se aflau niște castraveți tăiați mărunt, niște pește și pâine neagră uscată. Era o zăpușală care făcea aerul irespirabil; duhnea puternic a băutură încât te puteai îmbăta acolo în mai puțin de cinci minute.

Există momete în viață când întâlnești pentru prima oară oameni care-ți stârnesc interesul de la prima vedere, chiar înainte să fi schimbat o vorbă cu ei. Această impresie o făcu asupra lui Raskolnikov acel individ cu mutră de funcționar care stătea singur la masă. Amintindu-și mai târziu de această primă impresie, tânărul o luă drept chiar o presimțire. Se uita mereu la el poate și pentru că omul se uita insistent, dornic de a intra în

urmare, în compania altor băutori încearcă să se justifice și chiar să trezească stimă.

— Bufonule! zise tare cărciumarul. De ce nu muncești, de ce nu te duci la muncă, dacă ești funcționar?

— De ce nu mă duc la muncă, stimatul meu domn? răspunse Marmaladov adresându-se lui Raskolnikov, ca și cum acesta i-ar fi pus întrebarea. De ce nu mă duc la muncă? Nu mă doare inima să mă gândesc ce vierme am ajuns? Oare n-am suferit acum o lună când domnul Lebeziatnikov a snopit-o în bătaie pe soția mea, iar eu zăceam beat? Permiteți-mi, tinere domn, vi s-a întâmplat vreodată... hm...de exemplu, să cereți un împrumut fără nicio speranță?

— Da, mi s-a întâmplat. Dar ce vreți să spuneți prin fără speranță?

— Absolut fără speranță, să știți dinainte că nu vă veți alege cu nimic. De exemplu știți de la început că cineva, cetățean exemplar și cu reputație onorabilă, n-o să vă dea banii pentru nimic în lume, pentru că, permiteți-mi să vă întreb, de ce vi i-ar da? Știe prea bine că nu-i veți returna niciodată. Din milă? Dar domnul Lebeziatnikov, care este la curent cu noile idei, ne-a explicat alaltăieri că, în ziua de astăzi, mila este interzisă chiar de știință și că așa se face în Anglia, unde economia politică este în floare. Și atunci, dați-mi voie să vă întreb, pentru ce mi-ar da bani? Și cu toate că știi dinainte că n-are să-ți dea nimic, totuși te duci și...

— De ce te mai duci? îl întrerupse Raskolnikov.

— Păi dacă nu ai la cine să te duci? Înțelegi dumneata ce înseamnă să n-ai unde te duce? Fiecare om trebuie să aibă măcar un loc pe lume unde să se poată duce! Când propria mea fiică s-a dus pentru prima oară cu condicuța, atunci m-am dus și eu... (știți, fiică-mea are condicuță), adăugă el în paranteze, aruncând o privire cam neliniștită tânărului. Nu-i nimic, stimat domn, nu-i nimic! declară imediat, cu o liniște prefăcută, în timp ce băieții de la tejghea erau în hohote de râs și însuși cărciumarul surâdea. Nu contează! Nu mă rușinez când văd că lumea dă din cap, fiindcă lucrul e cunoscut de toți, și tot ce este ascuns

lese la iveală; iar toate acestea nu mai trezesc în sufletul meu dispreț ci smerenie. Așa să fie! „Iată omul!” Mă scuzați, tinere domn, a-ți putea... Dar nu, trebuie să mă exprim mai clar și mai puternic, nu a-ți putea, ci a-ți îndrăzni, uitându-vă la mine, să afirmați că nu sunt un porc?

Tânărul nu răspunse.

— Bine, urmă grav oratorul, căutând să ia un aer cât mai demn cu putință și așteptând să se stingă chicotelile stârnite de vorbele lui. Fie, sunt un porc, dar ea este o doamnă! Eu sunt un animal, dar Katerina Ivanovna, soția mea, este o persoană cultă și fiică de ofițer de stat- major. Fie, eu sunt un ticălos, dar dânsa are un suflet mare, plin de sentimente nobile, este o persoană cu educație. Și cu toate acestea... o, numai dacă i-ar fi milă de mine! Bunul meu domn, bunul meu domn, știți că fiecare om trebuie să aibă măcar un locușor unde să găsească milă! Dar Katerina Ivanovna, însă, cu toate că e o doamnă cu inima mare, este nedreaptă... Și cu toate că îmi dau seama că atunci când mă trage de păr o face din bunătatea inimii sale – căci o repet fără să mă rușinez, nevastă-mea mă trage de păr, tinere domn, declară Marmeladov, cu un aer și mai demn, auzind aceleași chicoteli – dar, Doamne, numai dacă o dată s-ar îndura... Dar, nu! Nu! Toate acestea sunt spuse degeabă și nu mai are rost să vorbim! Ce să mai vorbim!... Căci nu o dată am avut ce mi-am dorit, și nu o dată i-a fost milă de mine, dar... așa sunt eu, un animal.

— Ba bine că nu! spuse cărciumarul căscând.

Marmeladov izbi hotărât cu pumnul în masă.

— Așa sunt eu! Știți dumneavoastră că i-am băut până și ciorapii? Nu pantofii, căci asta ar fi mai mult sau mai puțin ordinea firească a lucrurilor, dar ciorapii, i-am băut ciorapii. I-am băut șaluțul pe care i l-am dăruit mai de mult, șaluțul care era numai al ei, nu al meu. Locuim într-o magherniță friguroasă, și iarna asta a răcit și a început să scuipe sânge. Avem trei copilași. Avem trei copilași și Katerina Ivanovna muncește de dimineață până seara – spală, freacă, curăță copilașii, fiindcă din tinerețe a fost învățată cu curățenia. Dar are pieptul slab, e predispusă la

oftică, și eu simt toate astea. Credeți oare că nu le simt? Și cu cât beau mai mult cu atât simt mai mult. De asta și beau! Băutura mă face să simt și să compătimească... Beau ca să sufăr mai mult. Și cuprins parcă de deznădejde, îmi lăsă capul pe masă.

— Tinere, continuă el, ridicându-și capul de pe masă. Pe chipul dumitale citesc că te neliniștește ceva. Te-am citit de cum ai intrat și de aceea m-am adresat numaidecât. Căci spunându-ți povestea vieții mele nu doresc să mă fac de râs în fața acestor derbedei, ce într-adevăr mi-o cunosc deja, ci deoarece caut un om sensibil și cult. Află deci că soția mea a fost crescută într-un pension aristocratic și că la terminarea școlii a dansat cu șalul în fața guvernatorului și a altor personalități oficiale, fapt pentru care a fost premiată cu medalia de aur și o diplomă de onoare. Medalia... medalia am vândut-o bineînțeles... demult... hm... dar diploma de onoare o mai are în lădița ei; chiar acum câteva zile a arătat-o gazdei noastre. Ele două se ceartă mereu, dar i-a arătat-o ca să poată povesti cuiva de zilele fericite de altă dată. Nu o condamn pentru asta, nu, căci este singurul lucru care i-a mai rămas de preț, restul este praf și pulbere. Da, da, este o doamnă ce se aprinde ușor, mândră și determinată. Spală pe jos, mănâncă pâine neagră, dar nu admite să se poarte cineva altfel decât cu respect față de dânsa. Tocmai de aceea nu a putut să treacă peste grosolănia domnului Lebeziatnikov, și când el a bătut-o, a căzut la paț, nu din cauza loviturilor, ci din cauza jignirii. Am luat-o văduvă cu trei copii, unul mai mic decât celălalt. Se măritase întâia oară din dragoste, cu un ofițer din infanterie, și fugise cu el din casa părintească. Îl iubea enorm, dar el a început să joace cărți, a intrat în niște probleme și de aici i s-a tras și moartea. Spre sfârșitul vieții o bătea, și deși nici dânsa nu se lăsa mai prejos, am documente care atestă acest fapt, încă îl mai pomenește cu lacrimi în ochi și mi-l dă exemplu; iar eu mă bucur nespun pentru că măcar în imaginație crede că a fost odată fericită... După moartea lui a rămas cu trei copii, într-un județ îndepărtat și sălbatic, unde mă aflam și eu la vremea respectivă; trăia într-o mi-zerie de nedescris cu toate că eu am văzut multe la viața

mea. Familia nu o mai primea înapoi. Și apoi, era mândră, prea mândră... Atunci, stimate domn, fiind văduv ca și dânsa, cu o fată de paisprezece ani de la prima soție, am cerut-o în căsătorie, căci n-am putut să trec nepăsător pe lângă atâta suferință. Vă închipuiți cât de mare era mizeria, dacă dânsa, femeie educată, bine crescută, dintr-o familie nobilă, a primit să mă ia de bărbat! Și m-a luat! Plângând, blestemând și frângându-și mâinile – m-a luat! Căci nu avea unde să se ducă! Înțelegeți, stimate domn, ce înseamnă să nu ai unde te poți duce? Nu, încă nu puteți înțelege asta... Un an întreg mi-am făcut datoria cu sfințenie și nu m-am atins de... (arăță cu degetul litra de vin) căci și eu înțeleg. Dar chiar și așa nu i-am putut fi pe plac; apoi mi-am pierdut locul, și asta nu din vina mea ci din cauza schimbărilor la locul de muncă; și atunci am început din nou să beau! E un an și jumătate de când, după numeroase rătăcirii și nenorociri, ne aflăm în această magnifică capitală, împodobită cu numeroase monumente. Și aici am obținut un post... L-am obținut și l-am pierdut din nou. Înțelegeți? De data asta însă l-am pierdut din vina mea: din cauza slăbiciunii mele... Acum stăm într-o camăruță pe care-o închiriem de la Amalia Feodorovna Lipevehsel; dar din ce trăim și cu ce plătim chiria – nu știu. Acolo, în afară de noi, mai stau și alte persoane. Mizerie și desfrâu, imaginea perfectă a Sodomei...hm...da... Între timp a crescut și fiica mea din prima căsătorie; și cât a îndurat fiică-mea din pricina mamei sale vitrege nu am de gând să spun. Căci, deși Katerina Ivanovna e bunătatea în persoană, e o ființă irascibilă, se aprinde din te miri ce, gata oricând să te pună la punct. Dar! Dar nu mai are rost să vorbim despre asta! După cum vă puteți închipui, Sonia nu a avut parte de educație. Am încercat acum patru ani să-i dau lecții de geografie și istorie universală; dar fiindcă nici eu nu mă pricepeam la aceste materii și-mi lipseau și manualele potrivite, iar cărțile pe care le-am avut... hm... în orice caz nu le mai avem astăzi; așa că s-a isprăvit și cu învățătura ei. Ne-am oprit la Cirus, regele Persiei. Când s-a făcut mare a citit câteva romane iar acum de curând, datorită domnului Lebeziatnikov, a mai citit o carte: Filiozofia lui